

Ruski brambovci odbili napade nemških oklopnih kolon

Srdite bitke za posest Stalingrada se nadaljujejo. Ruske čete v ofenzivi na južnozvezdni strani Novorosijska in pri Voronežu. — Ameriška oborožena sila zasedla več otokov v Aleutski otoški grupi in začela napadati japonske pozicije. Bojna letala in podmornice potopile pet japonskih parnikov, sedem pa poškodovale

Moskva, 5. okt. — Nacistične oklopne kolone, podprte s topovi in infanterijo, so izvršile masne napade na ruske pozicije pri Stalingradu, a so bile odbite nazaj z velikimi izgubami. Poroča vrhovno poveljstvo, ruske čete so uprizorile več protinapadov na položajih, ki jih je napadala nemška vojska.

Srdite bitke za posest Stalingrada, industrijskega središča ob Volgi, se nadaljujejo. Nemški napadi na mesto že 42 dni. — Ruski reokupirali večino točk na severozahodni strani Stalingrada in potopili pet japonskih parnikov, sedem pa poškodovale.

Washington, D. C., 5. okt. — Ameriška oborožena sila na Aleutskih otokih se je približala otoku Agattu, katere so ustanovili Japonci, da bi služili kot baza za invazijo na Aljasko. Operacije proti sovražniku. — Ameriške letalske sile, ki je prvo, odkar so zasedle otok v juniju, nadaljujejo.

Ameriška sila je zgradila letališče na otoku Agattu, s katerega bojnimi letali napadajo japonske pozicije na otokih. Ti so Agattu in Agattu. — Ameriški departament pravi, da ameriške vojaške enote napadajo otok skoraj brez opozorila s strani sovražnika.

Moskva, 3. okt. — Ruski brambovci so naredili več lukenj v japonski bojni črti na severozahodni strani Stalingrada, utrdili položaj v bitkah od poslopja poslopja znotraj porušenega mesta, ubili čez dva tisoč nemških vojakov in razbili in zaplenili 153 tankov v dveh dneh, poročala vrhovno poveljstvo.

V južnih predmestjih Stalingrada so Rusi pognali sovražniške in utrdili pozicije, zdrobili sovražna bataljona in uničili več tankov, več topov in artiljerije. Samo v enem sektorju japonski okupirali nekaj točk. — Ljudi bitki z Rusji. Nemško poveljstvo meče sveže čete v bitke proti Rusom, da zlomi njihov odpor, ki pa so sproti zdrobnili.

Poveljstvo priznava umik ruskih čet iz enega sektorja kavkazske fronte na severni strani Stalingrada, ob čem, ki vodi do porušenega središča oljnih vrelin. Pred umikom so potolkli japonski pehotni stotniki in izločili devetnajst tankov.

Na južnozvezdni strani Novorosijska, podmornice baze ob Černom morju, katero so Nemci okupirali pred nekaj tedni, so potopile več japonskih podmornic na pozicije sovražnika. Okrog dva tisoč nemških vojakov in vojaških vozil je bilo ubitih in ranjenih in ujetih.

Sovjetske čete so izvajale napade na fronti pri Voronežu in ob otoku Don nad Stalingradom. Prejeto so bojno črto iz dveh krajev, zdrobile tri pehotne bataljone. Ljudje bitke so nadaljevali znotraj nemškega mesta. V protinapadu na Stalingradu so ob rekli Don so uničili petsto nemških vojakov.

Berlin, 3. okt. — Uradna časopisna agencija DNB je citirala poročila, da so nacistične vojaške sile, ki so se približale bitke za Stalingrad, napadale na sever.

Bivši premier Herriot aretiran

Uprl se je zahtevi
Lavalove vlade

London, 3. okt. — Edouard Herriot, bivši francoski premier in predsednik poslanske zbornice, je bil aretiran, ker se je uprl zahtevi Lavalove vlade, naj da zagotovilo, da ne bo pobegnil iz Francije in da bo kooperiral z osi.

Vest iz nezasedene Francije pravi, da je Herriot zaprt v svojem gradu v bližini Lyonsa in da ga straži deset policajev. Pred tremi tedni je Herriot posvaril Lavalov režim, naj ne potiska Francijo v vojno na strani osi, proti svojim bivšim zaveznikom. Takrat je naglasil, da francosko ljudstvo ne bo sledilo vladi, če se bo odločila za vojno na strani osi.

Prefekt province Rhone je nedavno obiskal Herriota in zahteval v imenu Lavalove vlade garancijo, da ne bo pobegnil iz Francije. "Vi me žalite," je rekel Herriot. "Povejte vašim gospodarjem, da se ne spuščam v take kupčije. Moja edina misel je rešitev Francije. Vi imate policijo, ki stori vse, kar od nje zahtevate, toda ta me ne bo prisilila, da storim nekaj proti svoji volji in prepričanju."

Od kapitulacije Francije pred Nemčijo je Herriot, ki je star 70 let, živ simbol tretje republike in francoske demokracije, kateri je uničil maršal Petain. Herriot odprto naglašuje svoje prijateljstvo z Veliko Britanijo in Ameriko in sovraštvo do osi. Pred nekaj tedni je resignoval iz Francoske častne legije v znak protesta, ker je Lavalova vlada imenovala dva visoka vojaška častnika, ki sta se borila na strani Nemcev proti Rusom, za člane te legije.

Katoliški škof
blagoslovila Rusijo
Chicago. — Rt. Rev. Bernard J. Sheil, rimsko-katoliški škof iz Chicago, je 26. septembra sporočil škofskemu odboru za ruski vojni relief sledeče: "Katoliška mladinska organizacija je navdušena vsled obiska Ljudmle Pavličenkove, ki je prišla v Chicago na povabilo našega odličnega župana. Ljudmila Pavličenko predstavlja veliko ljudstvo, katero si danes piše slavno zgodovino s svojim junakiškim odporom proti krutemu sovražniku. Bog blagoslovi Rusijo!"

Pošiljanje mesa
iz klavnic omejeno
Chicago, 3. okt. — Klavniške družbe so omejile pošiljanje mesa za dvajset odstotkov v smislu odredbe, katero je izdal urad za kontrolo cen. To je prvi korak v odmerjanje mesa, ki se prične v prihodnjem letu. Uradno pojasnilo pravi, da je bila akcija podvzeta z namenom, da se zadošči zahtevam armade. Avtoritete bodo skrbale, da dobe ameriški vojaki dovolj mesa.

Bombe ubile 47,305
Angležev v treh letih
London, 3. okt. — Notranji minister Herbert Morrison je dejal v parlamentu, da je bilo 47,305 civilistov ubitih v nemških letalskih napadih na angleška mesta v treh letih vojne. Bombe, katere so vržili Nemci, so ranile 55,558 ljudi.

ITALJANI ODVEDLI 8000 SLOVENCEV V TABORIŠČA

Nove vesti o klanju in
požigih v Sloveniji

NEMCI UNICILI ŽIRE
Z BOMBAMI

(Izvirno poročilo iz meseca julija—JIC)

Lahi so privleli ogromne množine vojaštva v "Provincia di Lubiana", tako da je videti, da nameravajo z ognjem in mečem "pomiriti" provinco. Na Dolenjskem so že boji med hostarji in Lahi, ki uporabljajo topove, letala, metalce ognja itd.

Največ trpi domače kmečko prebivalstvo. Neprestano gore kmetije in vasi. Lubogojna pri Vrhniki je požgana do tal. Sadržico so z letalskimi in zaletalskimi bombami izravnavali z zemljo itd. Nemci so požgali Žire; trde, da je vse prebivalstvo uničeno, ker so baje porabljali tudi plinske bombe.

V zadnjih dneh junija in v prvih dneh julija so Lahi odvedli v koncentracijska taborišča v Italijo okrog 8000 moških od 14-50 let. Pobrali so skoro vse dijakke, privatne uradnike in brezposelne. Popolnoma so izpraznili v predmestju Ljubljane Moste in Bežigrad, do malega tudi Vič in Trnovo. Neopiplani prizori so se odigravali v mestu, ko so odvajali moše in sinde kot smetence. Žene so vse obložene v črno. V mestu vlada žalost, velika beda bo neizbežna.

Italijani pravijo, da v dveh mesecih ne bo nobenega moškega več v Ljubljani—vse mislijo odvesti v Italijo. Pravijo, da je povod za te ukrepe dal laški strah, da je vsa Ljubljana Mihajlovičev kader. Tendence pa je, uničiti čim prej in čim več Slovencev.

Ljudje ne delajo nič in ne morejo na polje, ker tam nanje streljajo. Ni mogoče precceniti, koliko ljudi je bilo že ustreljenih. Lahi zaigajo tudi gozdove z zaletalskimi bombami.

Vsako soboto streljajo Nemci talce v Celju in v Mariboru. Ljudje pogumno umirajo s klici: Živela Slovenija, živela Jugoslavia!—Tudi Lahi priznavajo, da naši ljudje pogumno umirajo.

Te dni so Nemci obesili v Ljubljani osem ljudi. Lahi so v teku policijskih progovov v Ljubljani pobrali pri čevljarjih vse usnje in vse čevlje, tudi tiste, ki so jih imeli v popravilu. Sedaj so na vrsti lekarne.

Lahi so začeli pobirati v mestu tudi dekleta od 18-22 let. Predvsem dijakinje. Kaj bo z njimi, se še ne ve. Do sedaj jih drže v kasarnah. Na Gorenjskem in Štajerskem morajo vsi Slovenci, ki niso stopili v Heimabund, nositi na rokavu trakove z napisom: "Slovenci!"

Ženova, 26. septembra (ICN) — Slovenski gerilski oddelki so popolnoma potolkli italijansko brigado črnih srca, ki je operirala v okolici Ljubljane. V boju blizu Polhovgrada so Italijani izgubili približno 300 vojakov in oficirjev, mrtvih in ranjenih.

Slovenske gerilke skupine pa so tudi v drugih krajih porazile tlačitelja ter ga pregnale iz nekaterih mest, med njimi Pilštajn, Mokronog in Škocjan.

Vseposvoda grada uporniki majhne trdnjave in ponekod začeljo tudi že izdelovati orožje. Falistično časopisje priznava, da obstaja tu v vseh ozirih pravo bojno fronta. Poveljstvo italijanskih čet v Ljubljani je izdalo

Železniški promet stabiliziran

Posebni vlaki
ne bodo več vozili

Washington, D. C., 3. okt. — Joseph B. Eastman, direktor urada za obrambno transportacijo, je izdal odredbo glede stabilizacije železniškega prometa in voznega reda po vsej deželi. Ta med drugim prepoveduje vožnjo s posebnimi vlakmi z nekaterimi izjemami.

Odredba je bila izdana z namenom, da se ohrani železniška prometa. Le vlaki, ki so bili v prometu 26. septembra, bodo še nadalje vozili. Eastman ni povedal, ali bodo posebni vlaki vozili v Florido prihodno zimo. Odredba bo morda revidirana le v slučajih potrebe, ki se pojavijo v zvezi z vojnimi napori.

Uradniki so izjavili, da vprašanje vožnje posebnih vlakov pred božičnimi in drugimi prazniki, ki jih dijak zapuščajo kolegice in univerze in odhajajo domov na počitnice, bo prišlo v poštev. Dovoljenja bodo izdana v izrednih slučajih na podlagi aplikacij. Uveljavljene bodo posebne regulacije glede odprave vlakov v slabem vremenu.

Francoski socialist pride v Ameriko

Obiskal bo vsa
glavna mesta

London, 3. okt. — Andre Philip, vodja podtalnega gibanja proti nacizmu v Franciji, dokler ni pobegnil v Anglijo, bo kmalu odpotoval v Ameriko. On je bil socialistični poslanec v francoskem parlamentu pred kapitulacijo Francije pred Nemčijo. Po prihodu v Anglijo se je pridružil odboru bojujočih se Francijev, kateremu načeljuje general Charles de Gaulle.

Člani tega odbora so že dali Philipu potrebna navodila v zvezi z njegovo mislijo. On upa, da bo raztegnil in poglobil kooperacijo med odborom in ameriško vlado. Nekateri pravijo, da bo skušal uveriti ameriški državni departament, da Amerika, kadar ustreže željam Lavalove vlade, zmanjšuje odpor francoskega naroda proti nacizmu.

Odbor bojujočih se Francijev se je že večkrat pritožil, da ne uživa pravega zaupanja pri Ameriki in njenih zaveznikih. Posvečajo mu ne tiste pozornosti, do katere je upravičen. Philip bo skušal prepričati ameriško vlado, da vsi Francozi, ki sovražijo Nemce, smatrajo generala De Gaulleja za svojega voditelja. De Gaullov odbor zastopa interese Francije in mora biti priznan kot tak.

Philip se bo mudil v Ameriki več tednov. Obiskal bo New York, Washington, Chicago in druga velika mesta. V Ameriki živi njegova žena in pet otrok, trije v Chicagu, s katerimi se bo sestal po dolgem času.

lo povečje, da smejo krajevna poveljstva uporabljati proti gerilec le še večje oddelke z najmanj 400 do 500 možmi.

Pred kratkim so domoljubi zapletli v boj močno laško "kazensko ekspedicijo" in jo popolnoma porazili; 182 vojakov in oficirjev je padlo. Gerilci so zaplenili velike količine bojne opreme.

Moskva, 3. okt. — Sovjetski informacijski biro danes poroča, da so jugoslovanski gerilci okupirali mesto Jajce v Bosni po dveh dneh hudega bojevanja, v katerem so ubili več kot 600 nemških in italijanskih vojakov.

Domače vesti

Pozdrav od vojakov

Chicago. — Prostak Russel Glogovsek iz Blaina, O., in član društva 333 SNPJ pošilja pozdrave iz taborišča Ft. Leonard-Wooda, Mo., kjer služi pri infanteriji in se ima dobro.

Neoreča v Penni

Johnstown, Pa. — Tukaj se je težko poškodoval John Dragar starejši, član društva Adrije št. 3 SNPJ. Dne 27. septembra je padel trinajst stopnic globoko in zdaj se nahaja v bolnišnici Mercy v slabem položaju. Bratje naj ga obiščejo.

Najstarejši naseljenec umrl

Porterville, Calif. — Dne 27. septembra je tukaj umrl Martin Simonič, ki je bil najbrže najstarejši slovenski naseljenec v Ameriki med onimi, ki še žive. Star je bil 93 let in v Ameriki je živel 72 let. Rojen je bil na Osojniku pri Semčju v Beli Krajini in v Ameriko je prišel leta 1870, in sicer najprvo v St. Louis, kjer je prevažal pivo, dve leti kasneje se je pa preselil sem v Porterville, California, kjer je bival nepretrgoma 70 let. Ves ta čas se je pečal z živinorejo in zapustil je velik "rend". Zapuščal tri sinove, dve hčeri, šest vnukov in dva pravnuka. Njegova žena je umrla pred dvanajstimi leti.

Clevelandake vesti

Cleveland. — Dne 1. t. m. je v bolnišnici umrl Jos. Rihar, star 58 let in doma iz Horjula pri Vrhniki. V Ameriki je bil 29 let in tukaj zapuščal brata. Bil je član SNPJ. — V bolnišnici je dalje umrla Mary Valenčič, vdova, stara 66 let in rojena v Ljubi pri Jelkanah na Primorskem. V Ameriki je bila 22 let in tukaj zapuščala dva sinova, nekje v Colorado pa brata.

Naši člani-vojaki

Midland, Pa. — Od društva 484 SNPJ je že pet članov v službi strica Sama. V septembru so oddali Nikola Jančič, Edvard Furdrič in Geo. Rakas. Srečen povratek!

Kitajski voditelji

pozdravili Willkieja

Čunking, Kitajska, 3. okt. — Wendell L. Willkie, posebni Rooseveltov poslanec, je došel z letalom v to mesto, kjer so ga pozdravili kitajski voditelji. Reporterjem je povedal, da so Japonci prežali na letalo, na katerem se je vozil. To je bil vzrok, da se je polet iz Kujbiskeva, Rusija, proti Čunkingju, zavlekel. Več tisoč Kitajcev se je zbralo na letališču, na katerem je pristalo Willkiejevo letalo, in ga pozdravilo. Silili so se vzkiči "Živijo Willkie in naši zavezniki!"

Novi izgredi

v indijskem mestu

New Delhi, Indija, 3. okt. — Ena oseba je bila ubita in tri ranjene, ko je policija streljala na množico dva tisoč ljudi, ki se je zbrala in demonstrirala v tem mestu. Množica je proslavljala 73-letni rojstni dan Mohandasa K. Gandhija, voditelja nacionalistov in gibanja za neodvisnost Indije. Gandhi in drugi voditelji nacionalistov so bili pred nekaj tedni aretirani in vrženi v ječe zaradi obnove kampanje civilne nepokorščine proti Veliki Britaniji.

Armada ne mara

Hitlerjevega nečaka

New York, 3. okt. — William Patrick Hitler, star 31 let, je bil zavržen po nabornem uradu, ko je hotel stopiti v vojaško službo. Uradniki so izjavili, da armada ne mara sorodnikov nemškega diktatorja. Zavrženec je nečak Hitlerja. Nečak je potem izjavil, da bo vložil aplikacijo za vstop v kanadsko armado.

USTALITEV MEZD, CEN, STANARINE IN PROFITOV

Roosevelt storil korake
za preprečitev inflacije

BYRNES IMENOVAN
ZA DIREKTORJA

Washington, D. C., 4. okt. — Predsednik Roosevelt je pognal v tek mašinerijo za preprečitev inflacije v smislu oblasti, katero je dobil od kongresa, ko je ta sprejel protinflacijski načrt. Izdal je več odredb in ustanovil urad za stabilizacijo gospodarstva ter mu poveril vso oblast glede izvajanja protinflacijskega programa. Ta med drugim vključuje stabilizacijo mezd, cen pridelkov, stanarine in profitov.

Za direktorja novega urada je Roosevelt imenoval Jamesa F. Byrnesa, člana federalnega vrhovnega sodišča, ki je nekaj ur prej resigniral. Byrnes bo imel popolno oblast pri izvajanju določb protinflacijskega zakona. On je po sprejetju pozicije izjavil, da bo skušal uskladiti funkcije vseh uprav, v katerih območje spada stabilizacija ekonomije.

Washington, D. C., 3. okt. — Tri ure potem, ko je nitja kongresna zbornica sprejela protinflacijski načrt, ga je predsednik podpisal in s tem je postal zakon. Zbornica je sledila senatu, ki je sprejel načrt zadnjo sredo.

Novi zakon daje Rooseveltu veliko oblast glede določanja cen poljakim pridelkom, mezd in plač sleherne osebe osebe v Ameriki. Splošna odredba in regulacije pridejo zdaj na vrsto. Te objavi in uveljavi Roosevelt.

Posebni vladni urad bo formuliral in izvajal ekonomske smernice administracije. Te se bodo nanale na stabilizacijo cen in mezd. Protinflacijski načrt je bil sprejet v zbornici po kratki debati z 257 proti 23 glasovom. Kongres je kapituliral pred Rooseveltom, ki je v svojem govoru pred nekaj tedni zahteval, da mora revidirati zakon glede kontrole cen, da se prepreči inflacija. Zahteva je bila spremljana z grožnjo, da bo on na temelju vojnega zakona postavil vse potrebne določbe za pobjanje inflacije, če bo kongres ignoriral njegov ultimatum.

Vladni odbor ustavil
produkcijo žganja

Washington, D. C., 3. okt. — Odbor za vojno produkcijo je izdal odredbo glede ustavitve produkcije žganja, ki stopi v veljavo 8. oktobra. Uprave vseh žganjarn so bile instruirane, naj prenehajo s produkcijo žganja. Namesto tega bodo morale po omenjenem datumu izdelovati industrijski alkohol, ki se rabi pri proizvodnji brezdimnega smetana in umetnega kavčuka.

Vojaško transportno
letalo se razbilo

San Juan, Portoriko, 3. okt. — Veliko vojaško transportno letalo je v megli treščilo ob hrib v bližini Coama in se razbilo. Vojaške avtoritete so izjavile, da je 22 oseb, med temi pilot, izgubilo življenje. Identiteta žrtve ni bila razkrita.

Naciji ustrelili 14,000
židov v Latviji

New York, 3. okt. — Belgijski informacijski center pravi, da je prejel poročilo, da so nacisti ustrelili 14,000 židov v koncentracijskem taborišču pri Rigi, glavnem mestu Latvije, v zadnjih dveh tednih. Med žrtvami so bili tudi otroci in ženske.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cincinatti \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta, za inokumstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincinatti \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarobnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s 11etom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponevle jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

Denar v loncih, žimnicah itd.

Veščaki v službi federalnega rezervnega sistema poročajo, da je v tem trenutku v Združenih državah okrog dve milijardi (dva tisoč milijonov) dolarjev skritih v privatnih rokah. Ta denar je zakopan kje v kletah v železnih loncih ali je zašit v posteljnih žimnicah ali starih nogavicah ali pa počiva v varnostnih shrambah (safety boxes) v bankah, kjer ne prinaša nobenih obresti in sploh ne koristi nikomur, kar pomeni, da je absolutno mrtev.

Veščaki pravijo, da je to "splesen" denar, ki je zbežal iz prometa iz strahu pred vojno. Lastniki tega denarja se namreč boje, da jim ga vlada konfiscira ali da Amerika propade—ali kdo ve, česa se boje...

Tukaj se spet pojavlja staro vprašanje: kaj je denar? Ali je denar sam na sebi vrednost, ki ostane trajna vrednost? Če je to res, potem imajo splešeni ljudje prav, ker so skrili dve milijardi dolarjev. Fakt pa je, da to ni res—in vsi oni, ki skrivajo omenjeno ogromno vsoto denarja, so zelo naivni, ko mislijo, da je skriti denar varen pred propadom.

Denar sam na sebi nima vrednosti. Srebro ali zlato je vredno le toliko, kolikor je vredna ta kovina v danem času in razmerah, papirnat denar je pa vreden le toliko, kolikor je vreden papir, na katerem je tiskan.

Denar le predstavlja neko vrednost, katere stoji za njim. V tem smislu je vsak denar toliko kot ček. Ček za sto dolarjev predstavlja sto dolarjev v banki; ako ni sto dolarjev v banki, ni ček, ki je nakazan na teh sto dolarjev, vreden nič.

Tako je tudi z denarjem vobče. Vsak bankovec predstavlja vrednost, za katero garantira država; če država propade—ako Amerika propade v tej vojni—propade tudi njen denar, pa naj bo še tako dobro skrit.

Ljudje, ki danes skrivajo denar, so podobni otrokom, ki skrivajo svoje igrače. Denar je koristen le tedaj, če je naložen in donosa obresti (dokler traja takšen ekonomski sistem) ali če se sproti zametnjava za porabne reči, to je, če se troši. Ljudje, ki skrivajo denar, pokažejo s tem, da ne zaupajo državi—da ne verujejo v zmago Amerike. Zelo slabi državljani so to!

Denar je danes najbolj porabljen, če je vložen v federalne vojne dolžnice ali bonde. Denar, tako vložen, je noč in dan na delu za Strica Sama, to je za demokracijo te republike—za zmago Združenih držav, kakor so ameriški vojaki na delu na bojiščih.

Združene države ameriške ne bodo propadle v tej vojni, zato se odraslim otrokom, ki skrivajo denar doma, ni treba bati zanj, da propade. Ampak skriti denar lahko propade na druge načine. Lahko izvedo zanj tatovi in ga ukradejo, lahko pa tudi zgori, če požar uniči hišo, kar ni nič izrednega. Banko, v kateri leži denar v "baksah", lahko poruši eksplozija, ki lahko uniči "bakse" in denar v njih.

Denar, ki je vložen v vojnih bondih, je bolj varen. Vsak bond ima številko, katero nam lastnik prepiše v posebno knjižico ali na kosček papirja—in bond potem lahko zgori ali ga odnese voda ali tat, denar ne bo izgubljen.

In za vsake tri dolarje, ki jih vložite v vojne bonde, vam Stric Sam izplača štiri.

Vojna uči marsikoga

Vojna je velik stimulant. Nemogoče si je predstavljati, kako si ljudje v tej in oni deželi napenjajo možgane, da bi iznašli ali odkrili novo orožje, s katerim bi mogli hitro pokončiti nasprotnika. Vojna sili ljudi k misljenju in delu.

S tem pa ni rečeno, da je vojna potrebna za iznajdbe, da jih ni brez vojne. Baš narobe: v mirnem času je več boljših iznajdb in odkritij, ker imajo ljudje več časa za študiranje in razmišljanje in navadno posežejo bolj globoko na neznano polje.

V vojnem času se znanost omeji le na tehnologijo in sorodne vede (kemija, fizika), ki morejo največ koristiti izboljšanju sredstev za vojskovanje; na tem polju je vojna velik stimulant. Vse druge znanosti so zdaj potisnjene v ozadje.

Znanstveniki in veščaki vseh zavojevanih dežel so enako zaposleni, nimajo pa vsi enake sreče. Tako čitamo, da so ruski kemiki iznašli nov material za letala. Ta material je brezovina, katero stisnejo, da je gostejša in bolj trda kot duraluminij, najlažja kovina na svetu, toda 50% lažja od te kovine. Na ta načina bodo Rusi imeli letala, ki bodo prav tako trpežna kot kovinska, toda polovico lažja v zraku, kar pomeni, da bodo lahko nosila večjo težo v opremljeni. Druga prednost tega letala bo, da bodo veliko cenejša in brzo popravljiva ali nadomeščena, kajti Rusija je polna brezovnega lesa.

Istočasno veščaki v Ameriki poskušajo z novim materialom za letala, ki bo lažji od najlažje kovine in trši od najtrše kovine. Ta material izdelujejo kemično (neke vrste "plastika") in čim dosežejo cilj, bo tega materiala toliko ko vode, ker bo poceni. Vse pa kaže, da so Rusi prehiteli Američane, ko so se lotili brezovine, katero kemično predelajo. Američani delajo počasi, ko pa dosežejo cilj, bodo imeli nekaj boljšeja in cenejšega.

Zdi se, da bi tehnološka znanost Združenih narodov imela več praktičnega uspeha, če bi znanstveniki vseh teh narodov sproti izmenjali vse informacije in delali na iznajdbah kooperativno. Na ta način bi tudi zavezniška znanost napredovala bliskovito, morda bolj bliskovito, kakor Hitlerjeva "blitzkrieg".

Glasovi iz naselbin

O pomožni akciji

Bellatre, O.—Kot blaginika postojanke 29 JPO-SS me veže dolžnost, da nekoliko poročam o napredovanju te samaritanske akcije v korist vojnim žrtvam v Jugoslaviji. Kot po več mestih in nasebinah širom Združenih držav se je tudi v tem kraju ustanovila podružnica te akcije. Ustanovno sejo smo imeli 16. avgusta v Bridgeportu, kjer smo izvolili odbor, čijega naloga je, da vodi nepristransko in po svojih najboljših močeh to samaritansko ustanovo.

Takoj na ustanovni seji smo izvolili dve mladi članici, Karolino Stefančič in Anno Gregorič za nabiranje prispevkov v Bridgeportu (Boydsville). Potem se je tema dvema prostovoljno pridružil še Jennie Sodnikar, tudi mlada članica in tajnica društva 640 SNPJ. Takoj so se lotile z nabiranjem prostovoljnih prispevkov in v kratkem času nabrala deloma s pomočjo Br. Snovja \$74.40. Vse tri nabiralke so dokazale, da so jim pri arcu nedežne vojne žrtve v Jugoslaviji, kjer jih preganjanje in mori krvočelni nacifasizem.

Na tem mestu se v imenu vseh vojnih žrtv iskreno zahvalim vsem trem nabiralkam in upam, da bodo še nadaljevale z nabiranjem prostovoljnih prispevkov in ta plemeniti namen. Priporočljivo je, da bi po vseh okoliških nasebinah izvolili nabiralce prostovoljnih prispevkov. To se najlažje izvrši na sejah društev ali drugih organizacij. Vsem nam je tekla zibelka v Jugoslaviji. Tudi vsi prostovoljni prispevki so namenjeni edino žrtvam v stari domovini, kjer se obračajo na rojake v Ameriki za pomoč.

Bratje in sestre, rojaki in prijatelji! Vojne žrtve v stari domovini živijo v strahu in pomanjkanju. Tu in tam kdo dvomi, da bodo te žrtve kaj dobile od tega sklada, ki se zdaj zbira v Ameriki. Kolikor je piscu znano, se ti prispevki zbirajo pod čarterjem in z dovoljenjem ameriške vlade. In ker je Amerika v vojni z Mussolinijem in Hitlerjem, gotovo ne bo dovolila jugoslovanskemu pomožnemu odboru, da bi nabrane prispevke tebi nič meni nič izročil največjih roparjem pod solncem—Mussoliniju in Hitlerju. Torej je priporočljivo, da stavimo pomisleke na stran. Za zdaj naj bo naše geslo med Jugoslavo po vsej Ameriki: Mal polži dar jugoslovanskim žrtvam na oltar.

Tudi tukaj smo bili nekateri v dvomih, toda ne radi nabiranja prostovoljnih prispevkov, marveč radi politike v stari domovini. Javno smo zahtevali od odbora, naj deluje na tem, da se v Jugoslaviji ustanovi bodoča vlada na demokratičnih principih. Je že čas, da jugoslovanski narod dobi več svobode kakor jo je imel v preteklosti.

Dalje naznanjam vsem prispevateljem, da Prosveta (srednja številka) ne bo več priobčala imen darovalcev, marveč le skupno vsoto. Priporočljivo je, da se na nabiralni polji zapiše le ime, priimek in vsota darovalca, ne pa številka društva ali ime organizacije. Kar se tiče moje uradovanja, prepisem imena darovalcev in vsoto; originalno polo hranim v arhivu, duplikat pa pošljem z nabrano vsoto gl. predsedniku SNPJ Vincentu Cankarju. Na ta način se lahko vedno ugotovi po originalni polji, če je kakšna pomota. To omenjam, ker sem čital v Prosveti, da je nekdo daroval, ni pa videl v Prosveti svojega imena, kakor tudi ne darovane vsote. Ampak, bratje in sestre, ni glavno, da se blešči ime v javnosti, glavno je, da se daruje in kadar pride čas, da se nabrana vsota polji žrtvam na pristojno mesto.

Upanje je, da bomo po vseh nasebinah v tej okolici delovali vsak po svoji moči, da nabereimo čim več močeh za vojne žrtve v Jugoslaviji. Upam, da s temi vrsticami nisem nikogar razalil—če sem ga, naj mi oprsti. Kličem pa vsem, naj bo nam

vsem Bridgeport za vzgled in posnemanje.

Louis Pavlinich, blaginik postojanke 29 JPO-SS.

Na obisku prijatelja

Hermala, Pa.—Dne 20. septembra sem bil na obisku pri mojem starem prijatelju Johnu Beletu tam na Coverdalu pri Castle Shannonu. Zopet sva si imela veliko povedati drug drugemu, kajti videla se nisva že več let.

Še se živo spominjam njegovega prihoda v Ameriko leta 1920. Bila sva "šlofkomarata" tam v Wyoni pri mojem pokojnem bratu Martinu. Nekaj časa leži pri meni na postelji, kar naenkrat ga pa zmanjka. Gledam, kje je in vidim, da leži prav komodno zraven postelje na golih tleh. Vprašam ga, zakaj leži na tleh, mogoče sem ga jaz zrinil s postelje? Pravi mi, da ga nisem, ali on je tako navajen, kajti če na trdem leži, se prav pošteno odpočije, samo da ima kapo pod glavo in zadostuje njegovemu telesu.

Vprašam ga, kje se je tako navadil. "Če bi bil ti v zadnji vojni, bi tudi ti lahko ležal na trdem podnu," mi pravi. "Ko sem bil tam v strelskih jarkih na italijanski fronti pri Pijavi, sem ves utrujen zaspal z mojim "rukzakom" pod glavo. Ko sem se prebudil, se mi je zdelo kot bi na samem tleh perju spal. Včasih se je celo primerilo, da sem moral v spanju bežati in se zavarovati pred sovražnikom italijanske krvi." In še pripomi: "Dandanes ni tam zopet nič bolje. Tudi v ponvo bi se skrili, kadar gre za življenje..."

Je res, le tisti, kdor ve, kaj je vojna, zna povedati največ, kaj se pravi križev pot nositi. Tako tudi moj prijatelj John Belet. Drugače se ima moč dobro. Ima družino, za katero dela in upa, da nekega dne zasije solnce boljše bodočnosti, ko mu bodo sinovi začeli delati. No, eden že zdaj dela, čez par let pa drugi in tako dalje. Tudi žena ima že po moč pri svojem delu v kuhinji, kajti ima dve brhki deklici. In če ji že ne pomagata, jo pa vsaj dražita, kdaj jima bo kupila novo obleko ali dala kakšen nikel za "show".

Tako gre življenje naprej. Gremo drug za drugim v duhu časa v teh razornih razmerah in ne vemo ne ure ne dneva, kdaj gremo—ti ali jaz—med tiste milijone, ki so zavarovani pred vso človeško nezdgo ali dobroto. Ali dokler živimo, moramo zmeraj "kikati", zakaj drugače bi živi ne bili. Tako pa malo "kikamo" in tolažimo drug drugega, da bo nekoč tudi naše delavsko trpljenje uslišano.

Naj še dodam, da sem istega dne obiskal tudi mojega vaščana Antona Butalo v Libraryju. On mi je povedal prav žalostno novico, da so mu v New Yorku zaklali sina, ki je služil v armadi Strica Sama že štiri leta. Na primer danes so od njega dobili pismo, da je vse "okey" in da pride domov na dopust. Drugi dan pa so prejeli telefonično obvestilo, kaj se je zgodilo z njim.

vim sinom. Pripeljali so ga domov in pokopali v Libraryju. Obžalujem, ali ni pomoči! Moje sožalje Butalovi družini!

Frank Flak. 200.

Poročilo zastopnika

Hermala, Pa.—Predno pričnem z mojim običajnim poročilom, vam moram pojasniti, da sem zbolel na poti med Girardom in Warrenom, O. V sredo zvečer mi je bilo že tako težko, da sem moral takoj v posteljo, ko sva se z bratom Ježem vrnila ob osmi uri z agitacije po Warrenu.

Gostoljubna Ježeva žena mi je skuhalo čaja in še neke druge tekočine, potem pa hajdi pod pernat odejo. Potil sem se vsa noč do petih zjutraj. Dušilo me je v grlu in po ušesih streljalo, da nisem spal več kot eno uro zjutraj. Potem sem vstal in v ušesih mi je bilo bolje, ampak iz nosa mi je pričelo teči kot iz trte pomladi. Jež me je sicer zapeljal v Salem do mrs. Miheve, ampak mrzlica po kosteh še ni prenehala in tako sem sklenil odriniti proti domu. Brat Jež me je zapeljal v Girard, kjer sem imel pri Bogatajevih spravljene kovčge prtljage, nakar sem odrinil proti domu. Hvala Ježu in ženi za tako uljuden sprejem in postrežbo.

Ko pišem te vrstice (v soboto), že imam upanje na okrevanje. Na priporočilo mrs. Miheve se vrnem v Ohio drugo soboto v oktobru, in sicer v Salem. Predno nadaljujem s poročilom, naj tudi omenim, da je bila v mojem zadnjem dopisu iz Detroita pomota. Jaz sem poročal, da je mrs. Urban—ne Urban—kupila šest knjig itd.

Torej ko sem dospel iz Detroita v Akron, sem se odpeljal v Kenmore do Narodnega doma, čigar naslov mi je dal Joe Irman v Clevelandu. Srečo sem imel, da se je v Domu nahajal Louis Valant in sem takoj spoznal, da je dobra duša. Rekel je: Ravno prav si prišel, danes imam "off" in te bom lahko z avtom zapeljal okrog naših rojakov. Tako je bilo. Lojze je še dodal, da bova najprvo poiskala prenočišče in misli, da ga bova našla pri njegovem svaku Hillmanu—prej Hribar. Naleteli smo nanje ravno pred hišo in so me bili veseli. Misus je rekla, da me sprejmejo, "magari če bi moral pri njej spati." Ker je bil moč navzoč, sem to šalo radevolje sprejel.

Še tisti večer so me spremlili Valant, Hribar in Joe Irman. Zadnji je bečlar in ima kar cel apartament zase. Joe je ravno tisti dan dobil državljanske pravice in Hribarjevi so mu bili priče. Joe je imel nekaj sitnosti, ker ga je nekdo zatožil, da je bil poročen v starem kraju, kar pa je bilo lažnjivo dejanje. Imel je sicer dekle v starem kraju, toda ko se je vrnil, je bila že poročena z drugim. Tako je Joe zopet odšel v Ameriko, kjer je še danes bečlar.

V Akronu in Kenmore smo imeli sledeči uspeh: Adamičovo knjigo je kupila Mary Bolha, njen oče, ki je gostilničar, je ponovil Cankarjev glasnik. Dalje so kupili knjige Joe Irman skupaj s Hribarjevimi, Anton Prasniki, Jos. Golec, Frances Strausser, Louis Starc, tajnica društva SNPJ Penchalk je kupila dve, Tom Mišič se je naročil na Prosveto in Hillman na Cankarjev glasnik. Hvala Hillmanovim, za

prenočišče in drugo postrežbo. Oba sta uljudna. Sinovi se nahajajo v armadi na častnih mestih—pri mornariških letalcih, eden pa vodi letala na letališču. Hvala tudi Valantu za vojni in vodstvo, kot tudi Irmanu.

V Barbertonu, ki je oddaljen 10 milj od Akrona, sem se ustavil poleg Narodnega doma pri mladih Lautarjevih, kjer sem tudi prenočil prvi večer. Tisti večer sem poiskal Močnika in Kopača, ki sta me spremlila okrog rojakov. Par večerov me je spremljal Lojze Oček, tajnik društva SNPJ. Tudi on je dobra duša in se zelo trudi pri društvu za pridobivanje članov kot tudi naročnikov Prosveti. Dalje so mi šli na roko Platnerjevi in Knausovi. Pri zadnjih sem tudi prenočeval.

Tudi Tončka Može je zelo aktivna na društvenem in dramskem polju. Marsikaj mi je povedala iz za zadnje vojne v Evropi. Ker vodi tudi avto, nas je peljala na sedem milj oddaljeno farmo k Johnu Jankovihu. Njegovo ženo smo našli v bolnišni postelji. John je imel precej sitnosti v tovarni radi svojih aktivnosti za unijo, kar je tudi povzročilo, da je izgubil delo. Tončka nas je peljala tudi k drugim rojakom, kjer smo imeli uspeh z naročninami. Spremlil nas je tudi brat Knaus. Tončka in njen mož delata v tovarni, kakor tudi doma na farmi, poleg vsega tega pa je Tončka še aktivna na društvenem polju.

V Barbertonu so se naročili na moje publikacije John Garbor, Frank Oček, Valentin Hiti, J. M. Stražkar, Joe Šuštaršič, R. Knaus, Ignatz Knaus, Platner in vinski trgovec Frank Kranz. On ima tudi brata v bližini Hermineja. Adamičeve knjige so pa kupili: Dorothy Peček, Frances Gabrovšek, Josephine Platner, Rudolph Knaus, Joseph Gradishar, Julie Oček, Anton Okoliš, Louis Arko (predsednik Doma), Lawrence Frank (oskrbnik Doma), John Ujčić in Stanley Lauter. Zadnji je tajnik Samostojnega društva.

V Barbertonu v Narodnem domu imajo fino kegljišče z osmimi "aleji", pa tudi Dom je čeden. Vse skupaj jih stane okrog \$75,000. Keglišče je novo in jih je stalo \$50,000. Ampak v Barbertonu imajo še nekaj drugega, s čimer se nekateri ponašajo, drugi pa karajo. V to nasebino je prišel pred par leti "father" Jager iz Clevelanda za župnika (prejšnjega župnika so menda dali v pokoj, ker je bil preveč "radikalni" in delavsko orientiran). Jager je kmalu vzgojil precej zajčkov in jih navdušil, da so zgradili novo cerkev za \$70,000, poleg pa tudi klub, kjer Jager pripenja svoje ovčice, češ, tukaj zapravite groše, namesto da bi jih nosili v Narodni dom. Rojaki Jagrove sorte so se kar kosali, kdo bo več prispeval za cerkev, in prispevali so od \$100 do \$1000. Cerkev je bila menda dodelana lansko leto.

Po mojem mnenju je to vse preveč tratenje denarja. Če že morajo biti take poneumnjevalnice za ljudi, bi zadostoval hram za \$10,000. Po mojem mnenju bo postal človek bolj pravičen le takrat, kadar bo pri volji resnico učiti. In resnica je, da je vzelo milijone let, predno se je zemlja vzposobila za življenje na njej, ne pa da je Bog ustvaril vse v šestih dneh, ali pa da je naredil Adama iz ilovice, Eva pa iz njegovega rebra; ali da so Babilonci silili petelina v nesbesh peti, tako visoko so že prišli s svojim stolpom; ali pa, da je Jona požrla riba in ga držala tri dni v vampu, da se je spokoril, potem pa ga zopet vrgl na suho, ko se je spreobrnil v njenem trebuhu in pričel razirjati božje zapovedi. In še več takih prismodarij je; ki jih uči katoliška cerkev kot "svete resnice". Ponavljam: le takrat bodo ljudje pravični, ko bodo dostopni do resnice.

V Barbertonu je menda okrog 3000 Slovencev in naša jednota bi morala tam imeti vsaj 500 članov. Ampak jih ima manj kot v naši nasebini, v kateri je komaj polovico toliko prebivalcev kot je v Barbertonu samo Slovencev. Nisem nikomur nevoščljiv, če podpira tudi duhovščino, toda rojakom v Barbertonu svetujem, naj bojkotirajo Jagra, ako jim brani pristopati v napredna društva in napredne organizacije. Potrebno je, da za vsako ce-

no obdržimo svobodo, da ne bomo naše potomce zopet žive pekli na ognju. In pot fašizma vodi to smer, zato moramo v tej vojni za vsako ceno zmagati.

Iz Barbertona sem se napotil proti Girardu. Tukaj so ljudje bolj napredni. Nastanil sem pri J. Bogataju in tam prenočil večere. John me je vozil avtom in en večer je bil z nami tudi Tancek. Tukaj ima Proleter precej naročnikov in smo z pet pridobili nekaj novih. Naročili so se Frank Rezek ml., ki je aktiven v jednoti in dobro znan med mladino, dalje J. Černe, v Nilesu Joe Lapanja in Staudihar. Zadnji je mizar, pri njem smo se precej zanimali. On je dober jednotar in njegovo društvo se priključuje kardskemu društvu 49 SNPJ. Proletarce so v Girardu ponovno Maslo, Rovin, Blazich, Verhjakovich in mrs. Lesnak. Prosveto pa Karel Rogel. Adamičeve knjige sta kupila mrs. Anček in J. Bogataj; na Cankarjev glasnik sta se naročila Kristi Olpak in Staudihar, v Nilesu Mary Predilka, Jerman in Persin, mrs. Recher pa je kupila Adamičovo knjigo. V Warrenu sem prodal knjige Fr. Rechnerju, Karlu Tomažinu in Gradisharjevi. Prosveto pa ponovil moj dobrotnik Jež, ki bi bil lahko sam poslal kot nik društva. On ne dela že let radi boleznih na nogah in dveh poškodb, dela pa njegova žena in imata tudi dom.

Kot že prej omenjeno, svojo turo zaključil pri Mihevih v Salemu, kamor se v kem vrnem. K zaključku na omenim, da se tam vrše sled priredbe: Dne 10. oktobra veseliško društvo 643 SNPJ v rardu, 24. oktobra ima vin trgatve društvo 358 v Pointu, dne 31. oktobra pa pnuje svoje 25-letnico društvo v Warrenu. Priporočam, da se možnost udeležite vseh teh red.

Anton Zornik, zastopnik

Novice iz Bridgeporta

Bridgeport, O.—V nedeljo, 13. septembra, ob devetih urah, sem poslušal po radiu vest, trka nekdo na vrata, ker smo mislili, da je mlajši nismo hiteli z odpiranjem. Kar papirje poslušam Walt Winchella, ki včasih dobro dela snov, včasih pa tudi ne, drugi reporterji.

V kuhinji zaslišim nek glas. In res sta bila brat Cankar in žena iz Sharona, Pa., ki je pripeljala žena Louisa Lajsa, oziroma je mrs. Cvelbar peljala obo. Zelo sem bil naden tega nepričakanega saka. Posedli smo in začel pogovor: Kako so Gorenčevi, vakovi, Bogoljini, Valentin. Ko mi je Cvelbar pojasnil o rončanih, je prišlo pa drugo vrsto. Kdor je potoval po binah kot sem jaz včasih in seznanil s stotinami rojakov vedno zanima kako se imajo.

Cvelbar je znan v javnosti človek naprednega mišljenja, tudi njegova žena. Oba sta bra družabnika. Povedal mi tudi, kako je bilo na slavju SNPJ v metropoli. Povabil ga na 38-letnico našega društva 13 SNPJ, ki bo 24. oktobra, izgleda mu ne bo mogoče izrad dela. Naj pa kake Shalane pošlje, da ga zastopajo, veda je bilo že pozno, a Cvelbar je zavarovan, ker ima šoferja, se lahko zabava po svoji volji. Je res prijetno prebiti par ur družbi starih znancev.

Nekaj dni prej, ko sem trajal kot običajno vsak dan šli ob cesti pazil na prometu (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 5. oktobra 1942)

Domače vesti. V Duluthu, Minn., se je pri vojni z avtom ubil 12-letni Charles Prijs, član mladinskega oddelka SNPJ.

Delavske vesti. Železničarje uniže na zapadu so pri pogodu za novo pogodbo obdržali staro mezo in osemurnik.

Inocematvo. Anglija je s širala konferenco za premirje med Turki in Grki.

Sovjetska Rusija. Rusija tem letu pridelala toliko pšenice, da jo bo lahko izvažala.

Joan Fontaine prejema kape bolniške strešnice po absolviranju 80-urnega tečaja v šoli Rdečega križa v Los Angelesu.

MALI LJUDJE

MILAN PUGELJ

VRANE

(Se nadaljuje.)

Nekoč, ko so peli mogočno naglas zvonovi, kakor redkokdaj pojo, in je prišla v deželo baš pomlad, je zletel pri odprtem oknu v prazno vaško hišo, vzel z mize kos pisanega kruha, ki je imel med rjavimi okroglimi progami silno sladke in sočne jagode, in z njim v kljuni veselo odletel.

Samica se mu je takrat smilila, ko je imela na nogi rano. V tistih časih je odstranjeval s kljunom prst in prah, ki sta se oprijemala bolnega in krvavega prsta, hranila samico in ostal odstihod vedno pri njej. Na spomlad je pomagal spletati gnezdo, ko je samica sedela na jajcih in valila, je stal vse noči tik nje na veji in jo varoval, podnevi je hodil lakat hrane in ji jo prinašal in včasih je sedel za par ur tudi sam v gnezdu in valil namesto nje. Poleti je pital mladiče, učil jih letati, vodil jih po gozdu, kazal, kako je treba iskati živeža in kako se je treba varovati pred gozdnimi živalmi.

Tudi to pomlad je pletel gnezdo. Od vseh strani je prihajal drobne prožne vejice, zatikal drugo pod drugo in jih tako prepletal. Samica je pričela nesti jajca, sedela je v gnezdu noč in dan in gledala mirno in nekako vdano in plašnovalčno v lepi spomladanski čas, ki je prerodil in navdahlil z novim življenjem vso široko in lepo naravo. Ves gozd se je oživil, nad njo in pod njo je že zelenelo hrastovo listje, spodaj v nižjih vejah so gnezdlji majhni pisani ptički in peli od jutra do mraka.

Prišli je čas, izvalili so se mladiči, in na veliko čudo je ležalo med devetimi črnimi telesi eno, ki je bilo čisto bele, rožnate barve. Samica se je čudila molče, stala v gnezdu in gledala podse, a samec je od presenečenja zakrkal. S kljunom je rahlo obrnil čudnega mladiča in se tako prepračil, da je tudi spodaj popolnoma iste rožnate barve.

Beli mladič je istodobno z drugimi rastele dobival svetlobo perje. Njegov kljun je bil medlordece barve, istotako so bile noge, a oči so bile rdeče. Ko je doraslo devetoro njegovih bratov in sester in se pričelo razgubljati po gozdu, je hotel z njimi tudi sam. Ali zasovražili so ga nenadoma — preko ene same noči. Zjutraj, ko se je hotel dvigniti z njimi v zeleno polje, so ga pričeli kljuvati vsi po vrsti; vsi so se zaletavali vanj in mu pulili z dolgimi črnimi kljuni belo perje. Bežal je od drevesa do drevesa, a jata deveterih bratov in sester se je drvila z glasnim krakanjem za njim. In spotoma so se ji pridružile tudi druge tuje vrane, ki so vse glasno kričale in ga podile po hosti semintja.

Od takrat, ko je stalo solnce že visoko, in prav do večera se je vršilo divje in sovražno preganjanje. Ko je zašlo solnce in se je pričelo po gozdu mračiti, so se vrane kričaje razletele na vse strani in se izgubile po visokih drevesnih vrhovi.

Beli mladič je ostal sam v nizkem mladem in gostem smrečju, ki je rastle v gručah ob gozdni poti. Stal je na tleh, dihal z odprtim kljunom in zasopljeno, peruti je povešal od utrujenosti tako, da so se dotikale mahovitih tal. Z rdečimi očmi je begal plašno med odprtini, ki so jih pušale temnozelenne smrečne veje, obmiroval z glavo in se plašno stisnil k zemlji, kadar je začel zgoraj kje v vrhu krakanje vrane, poslušal tako dolgo in zlezel naposled počasi iz smrečja na plano.

Zletel je od tal v vrh bližnjega bora, pogledal proti hrastu, kjer se je rodil, in se dvignil v tisti smeri nad gozdnimi vrhovi v še soparni ve-

černi zrak. Ko je tako nekaj časa letel, je opazil velikega ptica, ki se je bližal od desne naravnost proti njemu silno naglo. Spoznal je kragulja, pričel je leteti na vso moč in krakal je na ves glas. Nad gozdnimi vrhovi se je dvignila nenadno s krakanjem priklicana jata vran, obstala za hip visoko v zraku in se zapodila z brzim poletom in divjim sovražnim kričanjem za kraguljem, ki je lovil mladiča. Nove jate vran, ki so se pojavile v ospredju, so mu preprečile pot, troje, četrto velikih sivih vran se je zagnalo vanj, ko se je skušal okreniti, zagrabilo po njem z močnimi in velikimi kljuni in mu izruvalo velike šope perja, ki je padalo v mirnem večeru v malih ovinkih naravnost doli proti gozdnim vrhovom. Tudi kragulj je kljuval na desno in levo, gledal s svojimi hudobnimi očmi okrog sebe in grabil z ostrimi kljuni po njegovi glavi, silile mu v oči, pulile perje iz peruti, iz repa in kričale kakor besne. Kragulj je opešal, spustil se je naravnost doli proti gozdu kakor kamen in izgubil tako mahoma med vrhovi. Vrane so se spustile za njim, dvignile se nato kvišku visoko v zrak, letale v širokih krogih nad že mračnim gozdom in kričale ponosno, kakor bi slavile svojo zmago.

Beli mladič je bil dospel v tistem času do hrasta, kjer se je rodil. Njegova mati, plaha samica brez kremplja na nazaj obrnjenem prstu leve noge, je sedela tik praznega gnezda in čula. Samec se je bil odzval krakanju, ki je bilo vstalo nenadno v zraku, odletel je bil, in zdaj je čakala samica nanj, gledala s plašnimi očmi v noč, stala na eni nogi in pričevala polagoma dremati. Šum, ki ga je povzročil med vejami njen beli mladič, jo je nekoliko predramil. Stegnila je levo perut in ob njej levo nogo, stresla perje, široko odprla kljun in zazdehala in se okrenila počasi proti mladiču, ki se je ustavil na veji nad njo, gledal zvedavo in nekako vprašujoče nanjo in sklanjal pri tem glavo in vil vrat na levo in desno. Samica je zletela k njemu, pričela mu popravljati po glavi perje, hodila okrog njega po vejah in se stisnila naposled tesno k njemu in obmirovala.

Ko se je vrnil samec, je beli mladič že spal. Stal je na eni nogi, glavo je imel zatakleno pod levo perutnico in pri dihanju se je njegovo telo rahlo in enakomerno zibalo. Samec je sedel k samici in ko je pogledal preko nje na belega mladiča, se je stegnili in ga hotel menda oključati. A tudi samica se je stegnila istočasno, prišla poltrdo in poljubezno njegovo kljun in ga potisnila v stran. Samec se je oglasil na vse to s nekakšnim grgrajočim glasom, potem je poravnal svoje perje, pričel dremati, zataknil glavo pod perut in naposled mirno zaspal.

Noč je bila primerno tiha. Sove so letale po njem in akovikale tuintam, ali redko. Tudi čuk se je večkrat kje v bližini oglasil in enkrat je zalajala prav spodaj pod hrastom lisica. Gledala je na drevo, opazila belega mladiča in mislila, da je golob.

Pred polnočjo ni bilo nikakšne sape, a po polnočji je pričel pihati čisto rahel veter. Popolnoma nalohke se je majalo hrastovo listje in šepetalo komaj slišno in silno akrivnostno. Ko se je pričelo daniti in se je razlilo po zraku od raznih strani zvonjenje, se je ozračje zopet do malega pomirilo. Od listja je visela rosa, tuintam kapala v debelih svetlih kapljah na veje in listje, ki je rastle nižje, in od tam na mah in stelo.

(Dalje prihodnjik.)

Črtice o burji

Dr. Minko Dolenc
(Nadaljevanje.)

Po mojem mnenju je južna toplota že označena po vsem Krasu, in tudi da ni burje, ampak tih mrz, je ta dosti manjši nego od Postojne naprej proti Ljubljani. Jaz pomnim v Ljubljani ni še večkrat dvajset stopinj mraza, v svoji rojstni vasi, ki je za 400 metrov višje nad morsk gladino nego Ljubljana, pa še nikoli ne nad štirinajst stopinj.

Kar je pa notranjakega sveta v nižini, kakor v Vipavski in Bistriški dolini, tod pa do malega še za sneg ne vedo, če jim ga ne nanese burja.

In ravno po teh dolinah imajo najhujšo burjo. Viditi, prijatelj, čez Skrljeve sva midva se presela in le parkrat sva se postavila, da naju ni burja potisnila s ceste. Da sva pa šla z Razdrtega nameste naprej po Trzaski cesti proti Vipavski dolini in torej krenila na Goriško cesto, bi ti, ki nisi vajen, od Šentvid naprej do Vipave ne bil prišel. Prepračil si se tudi, da v Trstu ni bila burja nič manj silna nego na Skrljevah, le nekoliko manj mrzla je vela.

In jaz pravim: burja ni drugega kakor silni efekt med naglo izpremembo mraza in gor-

kote in v dolinah je burja tem silnejša, ker je tam toplota neprimerno večja.

Severni mrzil zrak, ki se je po grintavcih in hribovju še bolj ohladil, kar z najhujšo silo drevo v gorkejši kraje in kar naravnost pada v še gorkejšo dolino po svoji specifični težji. Vprašujem te: Zakaj pa gorkota ne prehaja s tako silo od juga proti severu? Zato ne, ker se jug na morju bolj zenači in je ravno tako gorak na Krasu kakor v Ljubljani. Sam si se pa prepračil, da je med Ljubljano in Trstom pri mrazu do osemnajst stopinj razlike. Da si pa mraz bolj občutil, ko sva prišla v gorkejši kraje, je vzrok samo to, da ti čimdalje silnejša sapa prepihava obleko, ti sili v rokave in najde sploh vsako odprtino. To so moje misli o silnosti burje in v daljši razgovor se z umestnega stališča ne spuščam.

Ako boš čital, kar bom o burji napisal, najdeš morda še marsikaj, kar to moje fizikalno stališče podpira, modroval pa ne bom več. Seveda kar tiho sedaj ne bova sedela in drugega predmeta si tudi ne bova izbirala.

Ker sem se spomnil, da me je prijatelj na Skrljevah še posebej pogledaval in se zavzel o grozovitem razsajanju burje, mu

jamem praviti o Skrljevah in o Gabrku.

Iz Senožec do vrhu Gabrka je štiri kilometre ceste in po mojem mnenju ni na toliki daljavi nikjer na Kranjskem po vremenjskih uimah ponesrečelo toliko ljudi kakor na tem prostoru.

Sedaj seveda je groznost tega kraja do malega minila, ko železnica prepeljava ljudi in vse blago, ki je prejane čase prihajalo v Trst in odhajalo iz Trsta proti severu le po cesti.

Tukaj, bi rekel, se spozna, kako daleč smo mi Slovenci od Dunaja, kamor se ne čuje naš klic na pomoč, in se spozna, kako malo so si upale doseči naše politične oblasti, o katerih nisem nikdar slišal, da bi se bile le kolikaj potrudile, da se kaj stori v prid nesrečnemu, ki morajo v zimi prehajati čez Gabrki in Skrljeve. Da bi se bili od nekod po teh krajih stavili križci in znamenja na mestih, kjer so ljudje ponesrečili, bi bilo te stvarine ne samo ob cesti, ampak po celi širini senožetkega, gabrškega in dolnjevaškega sveta strahovito dosti.

In vendar nikjer na vsej poti od Senožec in do vrh Gabrka ni ne enega zavetišča, v katero bi se lahko obnemogli potniki rešili. Nisem hotel modrovati, če manj se mi pa ljubi politiko-

vati, za jo puščam na miru vse okrožne in okrajne glavarje, ki so ukazovali po teh krajih!

Zopet me gledaš, prijatelj, kakor bi hotel reči, da tako hudo in silno pa vendar ni bilo na Skrljevah in na Gabrku, da bi se moralo kar poginiti.

Da, prijatelj, pri suhi burji ne, ako je še tako silovit! Ali da sva midva to pot skusila, kadar burja razsaja in obenem kadi in mete, da ti sneg jemlje vid in ti ogromni zameti zapirajo ceste, da si moraš nadaljne poti po zbrizih iskati, potem ne vem, ako bi midva še sedela tukaj pri poštenih kapljici našega brega in se krepčala z okusnimi ribami našega morja, ki jih pa smejo loviti le lahki domači ljudje pa ne.

"Ti praviš, kadar je tako nevarno, pa naj nihče ne hodi na pot čez Skrljeve in čez Gabrki. Dobro, toda kaj pa storiti, ki je človek na poti? Ko še ni bilo železnice, je morala pošta prihajati po cesti in na tisoče voznikov, ki so prepeljevali vse tovar, kar gre je prišlo v tržaško luko in odhajalo iz nje, je moralo prebriniti tudi čez ta opasni del ceste, da ni itak borni zaslužek že na polpoti minil. In kolikokrat pa bruhe nevrete z burjo in metežem kar tako nenadoma v svet, da si v najhujši sili, predno bi si mogel to misliti.

Povedal ti bom, prijatelj, slučaj, katerega sem deloma sam doživel. Naj ti še povem, da je človek ali najsi bo žival, kadar "kadi in mete", kar hitro ob pravo zavest in potem pa tudi hitro ob pravo pot. Posebno pa, ako nista ti in tvoja vprega že privajena metežu s hudo burjo, sta kar hitro ob ves pogum, in ako si tudi prizadevaš ubraniti se elementarni sili, obnemoreš, ko ti žival odpoje.

Dostikrat je prejane čase obtičalo na stotine voze po Skrljevah in po Gabrku v zametih in prevrnjenih po rebrih, po katerih so se hoteli vozniki ogniti zametov. Le do zadnjega se je hranil voznik, predno se je vdal v to, da mora vsaj sebe in vprego rešiti, in večkrat se je primerilo, da se je prekasno vdal, in predno je zmagal do ljudi in rešitve, je plačal svojo vtrajnost z življenjem. Midva, prijatelj, sva draknila po dnevu in brez snega čez Gabrki, pomili pa, da sta večkrat tudi noč in tema zasačili potnike po teh mestih. In ko se je to zgodilo, je bilo malokdaj brez ozebljih in tudi mrtvih. Čuj sedaj slučaj, katerega sem prej omenil!

Ne morem reči koliko let je minilo, menim, da okoli trideset, ko sem bil že dan pred Božičem doma na Razdrtem. Popoldne se je začelo mračiti, severni piš se je čutil in zamraznice so jele naletavati. Zmerom bolj proti večeru se je vreme hujšalo in z mrakom vred sta bruhanila burja in metež med svet z vso silo. Že smo mislili, da pošte iz Vipave ne bo. Kar pride.

Voznik je bil opravljen za vsako vreme. Temu ni bilo hudega. Neki viničar z Gorenjskega in fant junak, ki je spremljal pošto, ker je burja že pretela, sta pa vpila od bolečin, ki jih je povzročal mraz po golih rokah. Zadnjih dvajset minut se nista več peljala na odprtem vozu, ker jima ni bilo več mogoče prestajati od mraza. Tekla sta za vozom in se ga držala.

Hitro smo oba potisnili v gorak konjaki hlev, kjer sta kar poskakovala radi bolečin po rokah. Skušen hlapec je tekel takoj po škaf vode in Gorenjca smo prisilili, da je roke v vodo vtaknil. Hlapecu spremljevalca, bil je orjak, pa nismo mogli zmagati in pripraviti, da bi bil enako storil, in že čez uro je imel roke otekle kakor ne po nobeni spečenini in je trpel bolečine, da je kar obnemogel. Gorenjec je za kakih deset minut potegnil roke iz vode, si jih potem ogrel in celo noč dajal za vino, da se mu ni tako dogodila, kakor nepokornemu tovarišu, ki je mogel šele avgusta meseca roke zopet rabiti in je prestal tudi silni srah, da mu jih odrežejo.

(Dalje prihodnjik.)

Zanimiv nemški dokument

(Iz neuradnega vira.)

(Nadaljevanje.)

Ne ujema pa se navodilo v zapisniku glede vprašanja, kam se imajo poslati ti izseljenci. Sicer nismo popolnoma prepričani, da smo brali prav, toda zdi se, da zapisnik pravi: na Hrvaško.

Iz mnogih poročil pa vemo, da so morali v resnici iti v Slezijo in še drugam v nemški Rajh. Kako naj si to spremembo razlagamo?

Zdi se, da ni težko. Vemo namreč iz raznih drugih poročil, da so prvotno res mislili vse slovenske izseljence prepeljati na jug, torej v Srbijo in na Hrvaško. Toda, ko so videli, kako so se Slovenci lepo sporazumevali s Srbi in jugoslovansko usmerjenimi Hrvati, je prišlo drugo povelje. Ne več na jug — na sever s temi trdovratnimi Slovenci! Tam gori med tridimi Nemci ne bodo mogli delati škode.

Tudi glede časa se skoraj vse ujema. Znano nam je, da je povelje za izselitev brežiškega in krškega okraja izšlo dne 29. oktobra, izseljevanje pa je trajalo nekaj dni v novembru, dasi bi bilo moralo biti končano s koncem oktobra, kakor navaja pričujoči zapisnik. Da se ni začelo že 15. septembra, je zato, da so mogli ljudje pospraviti prideleke.

Kaj pa "Gau Kaernten" v tej dobi? Zapisnik navaja, da mora v istem času zapustiti 80.000 Gorenjcev svojo rodno grudo in iti v tujino. Vsi bi morali skozi Št. Vid v Srbijo.

To se pa ni zgodilo, vsaj ne v dobi od 15. septembra do konca oktobra. Spet nastane vprašanje: zakaj pa ne?

Za odgovor se moramo zateči k drugim poročilom. Neko tako poročilo iz Ljubljane, ki je bilo odposlano sem, oziroma v London, nekako zadnje dni novembra, ugotavlja, da so Gorenjci nehali izseljevati, ker jim je zmanjkalo prometnih sredstev. Vsa poznejša poročila pa vsaj mimogrede dostavljajo: Na Gorenjskem se izseljevanje še kar naprej vrši. — Iz tega bi se dalo sklepati, da so Nemci glede Gorenjske ukrenili nove navedbe. Namesto izseljevanja v masi v tistem kratkem času naj se vrši polagoma in raztegne na daljši čas, kakor bodo pač dopuščala prometna sredstva. Morda so tudi malo popustili od števila 80.000, češ, med tem se bodo ljudje prilagodili in se polagoma — pomirili.

Točna je tudi opazka glede duhovnikov iz Gorenjske, da imajo oditi v Srbijo. To se je zgodilo, pač pa mnogo prej, nego v času od septembra do oktobra.

Glede 30.000 Srbov, ki so na tem mestu omenjeni, je težko dati razlago, ker večina spremeljajočih besed ni čitljiva.

Nekaj sledečih zapisnikov ni mogoče razvozlati. Zdi se, da gre za navodila, kakšen red naj bo v taboriških. Toda to je zgolj ugibanje. Pač pa je lahko brati zopet o 300 duhovnikih, da naj se sestavi o njih imenik v desetih dneh, pričeni 18. junija in sicer posebej za svetne duhovnike, posebej za redovnike. Tiste, ki bi ugnili biti najbolj nevarni (komu?) naj posebej naznačijo (najbrž stražniki). Da bodo stražniki vedeli, kam poročati, so jim dali tudi številko telefona in posebej naročili, da je treba klicati vsak dan ob pol dvanajstih. Če gre tu samo za duhovnike ali za vse ujetnike skupaj, se ne da ugotoviti, ker je spet nekaj besed nečitljivih.

Druga stran

Do 10. junija je bilo treba zlasti o žandarjih, finančarjih, policajih in daccarjih dognati, kako je z njimi. Natančni podatki morajo priti. Posebno je treba na novo preiskati podatke o političnem udejstvanju teh uslužbencev v Jugoslaviji. Tako naroča gestapovski zapisnik na tem mestu.

Res vemo tudi iz poročil, da so Nemci skušali te uradnike obdržati v službi, ako le mogoče. Vsaj za začetek, ker ni bilo mogoče naenkrat vseh nadomestiti s privandanci. Šele polagoma so začeli tudi tem stopati na prste in jih odaljavljati iz služb, če so se izjavljali za Slovence.

Zdaj sledijo navodila, kako istotako sestaviti listino o železničarjih in voznikih cestne železnice. Napisati je treba posebej delavce in profesionalce. Potem pa posebej nižje nastavljenec.

Kako pridejo tu noter konduktorji cestne železnice, je težko reči. Vemo, da na vsem okupiranem ozemlju ni nobene cestne železnice, saj jo je vsa Slovenija zmogla le v Ljubljani, ki pa ni padla pod Nemce. Toda nobena dvoma ni, da smo to reč prav prečitati.

Zdaj sledi tista edina vrstica v srbohrvaščini: URED ZA IZSELJEVANJE — MINISTARSTVO UDRUŽBE. S tem so dali gestapovskim uradnikom navodilo, s katerim uradom na Hrvaškem imajo biti v stiku glede izseljevanja. Znano je, da je tako ministarstvo v Pavelčevi "vladi", ki se imenuje z drugo besedo ministarstvo korporacij.

Sledi še kratko navodilo, kako naj naredijo zapisnike o "drugih skupinah." Za vsakega je treba poizvedeti vsaj to, če je "komunist" ali "sovražnik do Nemcev."

Na prvi pogled je ta razdelitev čudna. Misli bi človek, da bo kak komunist prav gotovo veljal za "sovražnega Nemca." Tu je pa videti, da "komunist" pomeni toliko kot "Nemcem prijazni", ker drugače bi ne imelo smisla "neprijazne" oziroma "sovražne" posebej označevati.

Zopet nam razna druga poročila pomagajo do razrešitve uganke. Obenem smo zopet potrjeni v prepričanju, da so ti zapiski nastali že prav kmalu po okupaciji, najkasneje v maju. Kako to dokazujemo?

(Konec prihodnjik.)

Najzanimivejša dnevna delavska vest so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmernne, unliko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vada lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	66.00	Za Cicezo in Chicago	je	57.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in		6.50
2 tednika in	3.60	2 tednika in		5.10
3 tednika in	2.40	3 tednika in		3.70
4 tednika in	1.20	4 tednika in		2.90
5 tednikov in	nič	5 tednikov in		1.50

Za Evropo je \$9.00

Isposnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plinu in si naročite Prosveto. list, ki je vada lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priročeno političnim naročninam za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Drugo

Mesto

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐